

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากฎติกรรณการติดสารระเหยของเยาวชน ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้วิจัยได้ทบทวนองค์ความรู้ มีความมุ่งหมายเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยครอบคลุมเนื้อหาสาระในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสารระเหย
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการติดสารเสพติด
3. ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน
4. สถานการณ์การแพร่ระบาดของสารเสพติดในจังหวัดอุดรดิตถ์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสารระเหย

สารระเหย (Inhalant) หมายถึง สารที่ได้จากขบวนการกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม มีลักษณะเป็นไอระเหยได้ในอากาศ ประกอบด้วย Toluene, Acetone, Butane, Trichloroethylene Benzen ซึ่งพบในกาว แลคเกอร์ ทินเนอร์ น้ำมันเบนซิน ยาล้างเล็บ เมื่อสูดดมเข้าไปจะทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2548)

สารระเหยเป็นสารประกอบอินทรีย์เคมีพวกไฮโดรคาร์บอน ได้มาจากน้ำมันปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติ เป็นสารที่ระเหยได้ง่ายในอุณหภูมิของห้อง สารระเหยนี้ใช้เป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในทางอุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือน ซึ่งอยู่ในรูปของตัวทำละลาย (Solvent) หรือในรูปของน้ำยาพ่นฝอย (Aerosols) สารระเหยสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 4 ประเภทใหญ่ ๆ (วัชรบูล วิเชียรศรี, 2539) ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ได้แก่

1. Aromatic Hydrocarbons ผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ คือ ทินเนอร์ แล็กเกอร์ กาวพลาสติก กาวติดเครื่องบิน น้ำมันล้างสี น้ำมันเคลือบเงา กาวยาง น้ำยาทำความสะอาด น้ำมันก๊าด ยาฆ่าแมลง หมึกปากกาถูกลื่น

2. Aliphatic Hydrocarbons ผลิตภัณฑ์ประเภทนี้คือ น้ำมันเบนซิน น้ำมันไฟแช็ค แล็กเกอร์ น้ำมันล้างสี กาวและกาวพลาสติก ฯลฯ

3. Ketenes ผลิตภัณฑ์ประเภทนี้คือ สเปรย์กระป๋องฉีดพ่นต่าง ๆ เช่น น้ำยาระงับกลิ่นปาก กลิ่นตัว สเปรย์ในห้องนอน ยาฆ่าแมลง ยาขัดเงา น้ำยาล้างกระจก ฯลฯ

4. Freons ผลิตภัณฑ์ประเภทนี้คือ น้ำยาล้างเล็บ กาวติดตุ๊กตา สีทาบ้าน น้ำยาขัดเงา น้ำยาทำความสะอาด กาวทั่ว ๆ ไปตามบ้าน น้ำยาสำหรับตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ ฯลฯ

สารระเหยทั้ง 4 ประเภทนี้มีทั้งลักษณะที่แตกต่างกันและคล้ายคลึงกันตามลักษณะของประโยชน์และวิธีการใช้ แต่ทุกประเภทก็มีพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ที่สูดดมสารระเหยเข้าสู่ร่างกายเป็นเวลานาน ทั้งเจตนาสูดดมและไม่เจตนาที่จะสูดดมเข้าไปก็ตาม

ปัจจุบันได้มีผู้นำสารน้ำมันระเหยหอมมาเสพแทนยาบ้าอย่างแพร่หลาย เนื่องจากสารน้ำมันระเหยหอมชนิดต่าง ๆ เช่น น้ำมันเบนซิน ทินเนอร์ผสมสีน้ำมันก๊าด น้ำมันไฟแช็ค น้ำมันแล็กเกอร์ กาวชนิดต่าง ๆ น้ำมันขัดเงา ยาทาเล็บ ยาล้างเล็บ ตลอดจนสเปรย์ชนิดต่าง ๆ นี้ เป็นสิ่งเสพติดที่หาได้ง่าย ราคาถูก พกและเสพสะดวก จึงเป็นที่นิยมในหมู่วัยรุ่นและเด็กนักเรียน โดยเฉพาะเยาวชนอายุเฉลี่ย 8-18 ปี ในเขตภาคเหนือ มักจะเสพกันเป็นกลุ่ม ๆ ในที่ลับตาคนหรือในวัด โดยใช้สำลีหรือผ้าชุบทินเนอร์จนชุ่มแล้วสูดดมเวียนกันจนเมา นอกจากนี้ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับอุตสาหกรรมผลิตยา จะมีโอกาสสัมผัสกับสารน้ำมันระเหยหอมเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพอย่างร้ายแรง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2548)

การสูดดมสารระเหยเข้าสู่ร่างกายเป็นเวลานาน ย่อมจะทำให้เกิดอันตรายแก่ผู้เสพสารระเหย ซึ่งงานศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2548) ทรงเกียรติ ปิยะกะ และเวทิน คันสนียเวทย์ (2540) และ วิทย์เที่ยง บุรณธรรม (2530) พบว่า สารระเหยมีพิษและโทษกับร่างกาย มากกว่าเฮโรอีนหลายสิบเท่า หากสูดดมสารระเหยจนติด จะทำให้ร่างกายเกิดพยาธิสภาพที่ถาวร เป็นความพิการที่ไม่สามารถแก้ไขให้กลับสู่สภาพปกติได้อีก เช่น มะเร็งในเม็ดเลือด สมอพิการ ตับพิการ ไตพิการ และที่ร้ายแรง คือ ทำให้โครโมโซมซึ่งเป็นตัวถ่ายทอดกรรมพันธุ์ไปสู่ลูกหลานผิดปกติ นับว่ากระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติเป็นอย่างยิ่ง

กล่าวโดยสรุป สารระเหยเป็นสารเคมีที่มีพิษและโทษต่อร่างกาย ถือว่าเป็นยาเสพติดชนิดหนึ่งและเมื่อนำมาใช้สูดดม จะก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงจนถึงขั้นสมอพิการไม่สามารถแก้ไขกลับคืนสู่สภาวะปกติได้

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการติดสารเสพติด

2.1 การติดสารเสพติด

หมายถึง การใช้สารเสพติดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป มีการเพิ่มปริมาณการใช้สารเสพติดและมีอาการผิดปกติเมื่อขาดยา มีความต้องการใช้อยู่ตลอดเวลา ไม่สามารถหยุดหรือควบคุมการให้ได้ และมีพฤติกรรมดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงจนไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์คำนิยามของกระทรวงสาธารณสุข (2546) และสถาบันสุขภาพ (2546) ที่ได้อธิบายไว้

2.2 สาเหตุของการติดสารเสพติด

ในทางจิตเวชศาสตร์ สาเหตุที่ทำให้คนติดสารเสพติดประเภทสารระเหยคือ พื้นฐานเดิม และบุคลิกภาพส่วนบุคคล คนที่ติดสารเสพติดส่วนมากมักเป็นคนที่บุคลิกภาพชอบเอาแต่พึ่งพิงคนอื่น เอาตัวเองไปเกาะเกี่ยวกับสิ่งนั้นอย่างถาวร ไม่คิดจะเปลี่ยนแปลง (อรรณพ หุ่นดี, 2540) หรือในทัศนะของ นักสังคมวิทยา กล่าวว่า สาเหตุของปัญหาการติดสารเสพติด เกิดจากทั้งจากตัวบุคคล และสิ่งแวดล้อม (สุพัตรา สุภาพ, 2540) ซึ่งสอดคล้องกับองค์ความรู้ที่ได้ประมวลมาจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2548) ทรงเกียรติ ปิยะกะ และเวทิน คັນสนียเวทย์ (2540) และวิทย์ เทียงบุญธรรม (2530) พอสรุปได้ว่า การติดสารเสพติดประเภทสารระเหย มีสาเหตุหลักอยู่ 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก มีสาเหตุจากตัวบุคคล เช่น ช่วงพัฒนาการของวัย โดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งวัยนี้ต้องการความเป็นอิสระอย่างมาก และอยู่ในช่วงของการแสวงหาประสบการณ์ต่าง ๆ ถ้าได้เพื่อนที่ไม่ดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้ายจะชักนำเยาวชนไปสู่การสูดดมสารระเหย นอกจากนี้ การทำตามอย่างกันเหมือนเป็นแฟชั่นเพื่อให้เกิดการยอมรับในกลุ่มเพื่อนด้วยกัน หรือความอยากรอง มีจำนวนไม่น้อยที่สูดดมสารระเหยด้วยความอยากรอง เมื่อเห็นเพื่อน ๆ ในรุ่นเดียวกันจำนวนมากสูดดมสารระเหย แม้ว่าเพื่อนจะไม่ชักชวนให้สูดดมก็ตาม แต่ด้วยความอยากรู้อยากเห็นทำให้ยากจะทดลอง อยากรู้รสชาติ ซึ่งเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยคิดว่าคงจะไม่ผิด ประกอบกับด้วยเหตุแห่งความคึกคะนองไม่เกรงกลัวอะไร ต้องการแสดงความกล้าหาญต่อเพื่อน หรือการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ คือไม่ทราบว่าสารระเหยมีโทษและพิษที่เป็นอันตรายอย่างมากเมื่อนำไปใช้ในทางที่ผิด ประกอบกับบางคนมีความพึงพอใจในกลิ่นของสารระเหย จึงเป็นสาเหตุหนึ่งแห่งการสูดดมสารระเหย นอกจากนี้ ความต้องการใช้สารระเหยแทนยาเสพติดชนิดอื่น ๆ เนื่องด้วยสารระเหยเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายแล้วจะมีอาการเมาคล้ายการเสพยา เมื่อมีความต้องการ

ยาเสพติดชนิดอื่นแต่หาไม่ได้ อาจจะเป็นเพราะว่าราคาแพงและหายากจึงใช้สารระเหยทดแทน เพราะเมื่อเสพเข้าไปแล้วมีอาการเมาเช่นเดียวกัน แถมราคามีราคาถูกกว่า และหาได้ง่าย นอกจากเหตุที่กล่าวมาแล้ว ยังพบว่าความเจ็บป่วยและร่างกายที่เป็นปมด้อยไม่ว่าจะเป็นมาแต่กำเนิดหรือเกิดอันภายหลังก็ตาม ทำให้บุคคลนั้นรู้สึกน้อยใจ พวกนี้อาจจะหาทางออกโดยการหาปมเด่นเพื่อทดแทนสิ่งที่ขาดไป ที่สำคัญอยู่ที่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะเลือกทางที่ดีหรือเลวเท่านั้น เป็นไปได้ว่ามีเยาวชนจำนวนมากหาทางออกในทางที่ผิดโดยการเสพยาเสพติด

ประการที่สอง มีสาเหตุจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น สถานที่อยู่อาศัย สภาพทางเศรษฐกิจบีบบังคับ ปัญหาครอบครัว เช่น สภาพบ้านแตก สมาชิกในครอบครัวขาดความเข้าใจกัน ขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่ สิ่งเหล่านี้เป็นแรงผลักดันให้เสพยาเสพติดและยังเป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้เลิกเสพติดอีกด้วย กล่าวโดยสรุป สาเหตุของการติดสารระเหยเท่าที่ได้กล่าวมานั้น มิใช่สาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเท่านั้นที่จะทำให้บุคคลเหล่านั้นสูดดมสารระเหย แต่อาจจะประกอบขึ้นด้วยกันหลาย ๆ สาเหตุมารวมกันหลายประการ

2.3 รูปแบบการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดในสถานบำบัด

การบำบัดผู้ติดสารเสพติดจะใช้โปรแกรมกายจิตสังคมบำบัด แบบผู้ป่วยนอกเป็นการบำบัดที่ประยุกต์มาจาก The Matrix Intensive Outpatient Program ที่ใช้เวลา 16 สัปดาห์ ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ได้พัฒนามาเกือบ 20 ปี โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ Matrix มหาวิทยาลัย UCLA ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อใช้บำบัดผู้ติดสารเสพติดแบบผู้ป่วยนอก และผลสัมฤทธิ์ในการรักษาดีแต่ต้นทุนน้อย (กระทรวงสาธารณสุข, 2546)

องค์ประกอบในโปรแกรมกายจิตสังคมบำบัด

การบำบัดผู้ติดสารเสพติดด้วยโปรแกรมกายจิตสังคมบำบัด ใช้เวลาอยู่ในโปรแกรมอย่างต่อเนื่องทุกสัปดาห์นาน 16 สัปดาห์ หลังจากนั้นจะเป็นการติดตามผลการบำบัดใช้ระยะเวลา 1 ปี ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญในโปรแกรمدังนี้

1. การปรึกษารายบุคคล (Individual Counseling) หรือการบำบัดรายบุคคลและการบำบัดร่วมกับครอบครัว เป็นกิจกรรมแรกๆ ที่ผู้บำบัด ผู้รับการบำบัดและครอบครัวพบกันเพื่อทำความเข้าใจในการเข้ารับการบำบัดด้วยกิจกรรมอื่น ๆ ในโปรแกรม และการพบกันครั้งต่อไปของการปรึกษารายบุคคลและจะเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือในการบำบัดของผู้รับการบำบัดและครอบครัว และเป็นการติดตามผลการบำบัดตลอดโปรแกรม

การปรึกษารายบุคคลประกอบด้วยกิจกรรมภาคบังคับ ครั้งที่ 1 ถึง 9 สำหรับ ครั้งที่ 10 เรื่องการวิเคราะห์การติดยาซ้ำ จะทำเฉพาะกรณีที่มีการติดยาซ้ำ นอกจากนี้ในคู่มือยังได้กล่าวถึงการตรวจปัสสาวะ ซึ่งต้องทำทุกสัปดาห์โดยไม่บอกให้ผู้รับการบำบัดทราบล่วงหน้า

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าผู้บำบัดจะพบกับผู้รับการรักษาแต่ละคนไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสภาพของผู้รับการบำบัดแต่ละคน ในกรณีที่ผู้รับการบำบัดขาดการเข้ากลุ่มอื่น ๆ หรือมีปัญหา ผู้ให้การบำบัดจำเป็นต้องใช้การปรึกษาหรือบำบัดเฉพาะราย

2. กลุ่มฝึกทักษะการเลิกยาในระยะเริ่มต้น (Early Recovery Skills Group) เป็นกิจกรรมกลุ่มที่ช่วยให้ผู้รับการบำบัดได้เรียนรู้และฝึกทักษะที่จำเป็นในการเผชิญกับอาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระยะแรกของการหยุดเสพยา นอกจากนี้ยังเป็นการแนะนำและเตรียมผู้รับการบำบัดในการเข้ากลุ่มช่วยเหลือกันเองรูปแบบต่าง ๆ ด้วย กิจกรรมในกลุ่มนี้มี 8 ครั้ง จัด 2 ครั้งต่อสัปดาห์ ฉะนั้นกลุ่มนี้จะสิ้นสุดในสัปดาห์ที่ 4 (เดือนแรกของการบำบัด) ผู้รับการบำบัดจะเริ่มต้นเข้ากลุ่มครั้งใดก็ได้ แต่จะต้องเข้ากลุ่มให้ครบทั้ง 8 ครั้ง

3. กลุ่มฝึกทักษะป้องกันการกลับไปติดยาซ้ำ (Relapse Prevention Skills Group) เป็นกิจกรรมหลักของการบำบัด โดยการเน้นให้ความรู้และฝึกทักษะที่จะป้องกันไม่ให้เกิดกลับไปติดยาซ้ำ ให้กำลังใจช่วยเหลือและแบ่งปันประสบการณ์ที่ดีแก่กัน กิจกรรมมีจำนวน 24 ครั้ง จัด 2 ครั้งต่อสัปดาห์ ฉะนั้นกลุ่มนี้จะอยู่จนสิ้นสุดโปรแกรม ผู้รับการบำบัดสามารถเข้ากลุ่มได้เช่นเดียวกับกลุ่มในข้อ 2

4. กลุ่มครอบครัวศึกษา (Family Education Group) เป็นกลุ่มที่ผู้รับการบำบัดและครอบครัวเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับหัวข้อต่าง ๆ ในการเลิกเสพยาและได้ทำความเข้าใจกันเพื่อสนับสนุนให้ผู้รับการบำบัดเลิกยาได้สำเร็จ กิจกรรมมีจำนวน 6 ครั้ง จัดสัปดาห์เว้นสัปดาห์ การเข้ากลุ่มเช่นเดียวกับข้อ 2

5. กลุ่มช่วยเหลือกันเอง (Self Help Group) เป็นกลุ่มที่จัดตั้งโดยผู้ที่เคยติดยาเสพติดและเลิกได้แล้ว เพื่อช่วยแนะนำวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นขณะเลิกยา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้รับการบำบัดขณะรับการบำบัดให้กำลังใจแก่กัน เพราะผู้ที่มีประสบการณ์เดียวกันจะให้ความเชื่อถือและเข้าใจกันดี นอกจากนี้ยังช่วยฝึกทักษะการเข้าสังคม การใช้ชีวิตภายหลังการบำบัด ผู้รับการบำบัดควรเข้ากลุ่มอย่างสม่ำเสมอเพื่อผลการบำบัดที่ดี

6. กลุ่มสนับสนุนทางสังคม (Social Support) เป็นกลุ่มฝึกทักษะการใช้ชีวิตในสังคมโดยสนับสนุนให้ผู้รับการบำบัดที่อยู่ในระยะกลางของการเลิกยาเสพติดเรียนรู้วิธีการใช้ชีวิตในสังคมแต่ละวันโดยไม่ใช้ยาเสพติด โดยมีการบำบัดที่จบโปรแกรมแล้วมาร่วมแบ่งปันประสบการณ์ และมีนักบำบัดเป็นผู้นำกลุ่ม ใช้เป็นกลุ่มติดตามหลังการรักษา

2.4 ทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับการติดสารเสพติด

2.4.1 ทฤษฎีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

ทฤษฎีนี้เป็นที่ยอมรับและมีอิทธิพลมากที่สุดสำหรับใช้ศึกษาปัญหาสังคม โดยต้องการคำอธิบายว่าทำไมอัตราการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจึงเกิดขึ้นในคนบางกลุ่ม ทำไมบุคคลในกลุ่มนั้นจึงมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ขณะที่บุคคลอื่นไม่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน สังคมกำหนดเป้าหมายหรือบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมที่ทุกคนถือว่าถูกต้องและพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมจำเป็นต้องสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม ได้แก่ กฎศีลธรรม กฎหมาย วิถีประชา สมาชิกต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องตามสถานภาพของตน มิฉะนั้น จะทำให้เกิดปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารที่ได้ประมวลผลมาของเทพินทร์ พัทธานุรักษ์ (2548) และปริยา ตันติพัฒนานันต์ (2546)

การเบี่ยงเบน หมายถึง พฤติกรรมที่กลุ่มหรือสังคมเห็นว่าผิดไปจากบรรทัดฐานที่คนทั่วไปยึดถือปฏิบัติและก่อให้เกิดการต่อต้าน หรือลงโทษผู้กระทำผิด การเบี่ยงเบนที่เห็นได้ชัดที่สุดได้แก่ อาชญากรรมหรือการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา เช่น ฆาตกรรม การข่มขืน การติดยาเสพติด การคอร์รัปชัน เป็นต้น พฤติกรรมที่จัดว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนมีขอบเขตกว้างมาก เนื่องจากพฤติกรรมที่ผิดไปจากบรรทัดฐานทางสังคม จารีต ประเพณี ค่านิยม และธรรมเนียมปฏิบัติของสังคม รวมทั้งการกระทำที่ผิดกฎหมาย เหล่านี้จัดว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนทั้งสิ้น ซึ่งปฏิบัติตามงานศึกษาของเทพินทร์ พัทธานุรักษ์(2548) ปริยา ตันติพัฒนานันต์ (2546) และจำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ (2544)

แบบของพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้น ได้มีนักวิชาการแบ่งประเภทไว้ ประกอบด้วย

- 1.การกระทำเบี่ยงเบน (Deviant Acts) ได้แก่ อาชญากรรม (Crimes) คือการกระทำผิดกฎหมายอาญา การเบี่ยงเบนทางเพศ (Sexual Deviance) เป็นพฤติกรรมทางเพศที่ผิดปกติ และการฆ่าตัวตาย (Suicide) 2.นิสัยเบี่ยงเบน (Deviant Habits) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากอุปนิสัยใจคอของบุคคล และความเคยชินที่ไม่สามารถขจัดออกไปได้ เช่น การดื่มสุราเป็นประจำ การติดยาเสพติด การพนัน 3.การเบี่ยงเบนทางจิต (Deviant Psychology) ในสังคมปัจจุบันมีคนจำนวนมากที่ประสบปัญหาความพิการทางจิตหรือเป็นโรคประสาท มีความเครียดทางอารมณ์มาก ซึ่งนำไปสู่ปัญหาอย่างหนึ่งของสังคม นอกจากนี้ ยังมีคนจำนวนไม่น้อยที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว แต่วุฒิภาวะทางอารมณ์ยังไม่เจริญเต็มที่ เช่น ไม่กล้าตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง ต้องคอยการแนะนำหรือการตัดสินใจของผู้อื่นอยู่เป็นประจำ บางคนมีความกลัวในบางสิ่งบางอย่างซึ่งคล้ายกับนิสัยของเด็ก เช่น กลัวการข้ามถนน กลัวหลงทาง กลัวหนู กลัวแมลงสาบ กลัวจิ้งจก ตุ๊กแก และ 4. วัฒนธรรมเบี่ยงเบน (Deviant Culture) เป็นพฤติกรรมที่กลุ่มคนยึดถือวิถีชีวิตผิดแผกไปจากคนทั่วไปในสังคม

หรือพวกที่ต่อต้านวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ เช่น พฤติกรรมของกลุ่มฮิปปี้ พวกกลุ่มลัทธิศาสนาใหม่ พวกอนาธิปไตย พวกพังค์ และแก๊งอาชญากร (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์, 2543)

กล่าวโดยสรุป พฤติกรรมเบี่ยงเบนมีสาเหตุสำคัญมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความไม่เป็นระเบียบของสังคม และบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลในสังคม จึงทำให้สมาชิกของสังคมมีการกระทำที่เบี่ยงเบน ดังนั้น จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนนี้ ผู้วิจัยจึงนำเอาแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับพฤติกรรมการติดสารระเหยของเยาวชนในจังหวัดอุดรธานี

2.4.2 ทฤษฎีบุคลิกภาพ

ปัจจัยทางด้านบุคลิกภาพที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้หลายแง่มุม ดังเช่น ดุชะฎิ โยเหลา และคณะ (2540) ได้ศึกษาปัจจัยบ่งชี้สาเหตุการใช้และติดสารระเหยของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดยโสธร พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่ใช้สารระเหยมีการเผชิญความเครียดแบบเน้นที่อารมณ์และมีบุคลิกภาพชอบท้าทายสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ใช้สารระเหยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการศึกษาของอาร์เน็ตต์ (Arnett, 1992) มีความสอดคล้องกับ ไฮโน (Heino, 1996) โดยพบว่า บุคลิกภาพที่ต้องการความแปลกใหม่ ความหลากหลายของประสบการณ์ (Sensational Seeking) โดยยอมที่จะเสี่ยงทางร่างกายและสังคม เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์นั้น ๆ มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติด นอกจากนี้ ลุฟเฟิน รีเวอร์เจริอูซ (2540) และผจญจิต อินทสุวรรณ และคณะ (2539) ยังกล่าวไว้ว่า ตัวผู้เสพที่มีบุคลิกภาพที่อ่อนแอในทุกด้าน ผู้ที่มีอารมณ์วู่วาม อารมณ์เปลี่ยนแปลงเร็ว หรือผู้ที่มีสุขภาพจิตรวนเร ขาดความมั่นใจในตนเอง จะเป็นผู้ที่มีแนวโน้มในการเสพยาเสพติดได้ง่าย เนื่องจากต้องพึ่งพิงผู้อื่นเสมอและเมื่อพึ่งใครไม่ได้ก็จะหันมาพึ่งยาเสพติดเพื่อช่วยค้ำจุนจิตใจของตนเอง

ความเข้าใจในทฤษฎีบุคลิกภาพ จะสามารถทำให้เกิดความชัดเจนในการศึกษา ซึ่งทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ทฤษฎีจิตสังคมของแอลเลอร์ (Alfred Adler) และของฟรอมม์ (Fromm) และทฤษฎีวิเคราะห์องค์ประกอบของ เรย์มอนด์ บี แคทเทิล

1. ทฤษฎีจิตสังคมของแอลเลอร์ (Individual Psychology)

แอลเลอร์ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2539) มีแนวคิดว่าการพฤติกรรมและบุคลิกภาพของมนุษย์ได้รับการเร่งเร้าจากลักษณะสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนมนุษย์หรือพฤติกรรม โดยที่แอลเลอร์ให้ความสำคัญกับความปรารถนามีปมเด่น และปมด้อย ซึ่งทั้งปมเด่นและปมด้อยเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่จะทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ หรือสร้างวิถีชีวิตให้เป็นไปอย่างมีความหมาย แอลเลอร์เชื่อว่ามนุษย์แสวงหาความอิมใจในตนเองเป็นความสำคัญของชีวิตมากกว่า

อย่างอื่น และสิ่งที่แอดเลอร์ได้ให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่า ปมเด่นและปมด้อย คือ การไฝ่สร้างตัว (Creative Self) สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จะทำหน้าที่กำหนดวิถีชีวิตของบุคคลต่าง ๆ

2. ทฤษฎีบุคลิกภาพของฟรอมม์ (Dialectic Humanist)

แนวคิดของฟรอมม์ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2539) ได้รับอิทธิพลจาก

ความคิดของคาร์ล มาร์กซ ซึ่งฟรอมม์เชื่อว่ามนุษย์มีความรู้สึกโดดเดี่ยว ว่าเหงา เพราะถูกแยกออกจากธรรมชาติและบุคคลอื่น ๆ จากเหตุผลที่แตกต่างกันออกไปเช่น ความต้องการอิสรภาพ วิวัฒนาการทางอารยธรรมทำให้ห่างเหินธรรมชาติ เทคโนโลยีสมัยใหม่ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้มนุษย์ต้องการหาหนทางเพื่อหลีกเลี่ยงความอ้างว้าง คือ การสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนมนุษย์บนรากฐานของความรักและสร้างสรรค์ และทำตัวให้กลมกลืนกับสังคมแม้จะขัดกับเอกลักษณ์ของตนเอง โดยฟรอมม์ได้กล่าวถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการมีสัมพันธภาพ เนื่องจากมนุษย์พบกับความอ้างว้างเดียวดาย จึงต้องการแก้ไขโดยการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ความต้องการสร้างสรรค์ เนื่องจากมนุษย์มีความสามารถทางสติปัญญาและอารมณ์สูง จึงมีความต้องการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมของชีวิตแตกต่างจากสัตว์โลกชั้นต่ำทั่วไป ความต้องการมีสังกัด เป็นความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของโลก ของสังคม ของครอบครัว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีไมตรีจิตกับเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป ความต้องการมีอัตลักษณ์แห่งตน เพื่อต้องการเป็นตัวของตัวเอง และความต้องการมีหลักยึดเหนี่ยว เป็นความต้องการที่จะมีหลักสำหรับอ้างอิงความถูกต้องในการกระทำของตน

3. ทฤษฎีวิเคราะห์องค์ประกอบของ เรย์มอนด์ บี แคทเทิลล์

(Structure-Based Systems Theory)

ในการศึกษาทฤษฎีบุคลิกภาพของเรย์มอนด์ บี แคทเทิลล์ (นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), 2546) ได้กล่าวถึงแนวคิดที่สำคัญที่สุดในทฤษฎีของแคทเทิลล์ คือ แนวคิดในเรื่องลักษณะนิสัย (Trait) แคทเทิลล์เชื่อว่า หากเรารู้ลักษณะนิสัยหลักของบุคคลหนึ่งแล้ว เราจะสามารถเข้าใจหรือทำนายบุคลิกภาพของบุคคลผู้นั้นได้อย่างค่อนข้างแม่นยำและการศึกษาลักษณะนิสัยจะต้องทำการวัดพฤติกรรมภายนอกที่สามารถสังเกตเห็นได้ ผลของการวัดจะเป็นแนวคิดที่ทำให้เราเข้าใจลักษณะบุคลิกภาพด้านอื่น รวมถึงบุคลิกภาพด้านในด้วย

แคทเทิลล์ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับลักษณะนิสัย (Definition of Trait) ว่า หมายถึงลักษณะการแสดงออกของพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรและซ้ำมัลึกอยู่ในตัวบุคคล มีแนวโน้มที่จะแสดงออกมาอย่างมั่นคง สม่ำเสมอ แม้ในสถานการณ์ที่ต่างกันออกไปและในช่วงเวลาที่ต่างกัน

แคทเทลส์ได้จำแนกประเภทของลักษณะนิสัยออกเป็น 2 ประเภท คือ ลักษณะนิสัยพื้นผิว (Surface Trait) และลักษณะนิสัยต้นตอ (Source Trait) ความแตกต่างคือ ลักษณะนิสัยพื้นผิว จะเป็นลักษณะนิสัยที่บุคคลแสดงออกมาภายนอก สามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจน ส่วนลักษณะนิสัยต้นตอ จะเป็นลักษณะนิสัยที่ซ่อนอยู่ภายใน และเป็นตัวกำหนดลักษณะนิสัยพื้นผิวทั้งหลาย

การทดสอบบุคลิกภาพที่สร้างขึ้นโดยแคทเทลส์ มีทั้งหมด 16 องค์ประกอบ (16 PF) เพื่อเป็นเครื่องมือในการวัดลักษณะบุคลิกภาพพื้นฐานโดยเริ่มต้นที่องค์ประกอบ A จนถึงองค์ประกอบสุดท้าย คือตัว Q (กระทรวงสาธารณสุข, 2546)

องค์ประกอบสำคัญของบุคลิกภาพทั้ง 16 องค์ประกอบ แคทเทลส์ได้ให้ความสำคัญในบุคลิกภาพว่ามีอยู่ 7 องค์ประกอบ คือ A C E F G H I โดยเฉพาะองค์ประกอบ C ที่หมายถึง ความมั่นคงทางอารมณ์ (Ego Astringe) ซึ่งแคทเทลส์ กล่าวว่า คนติดสุรา ติดยาเสพติด และวัยรุ่นที่มีปัญหา จะมีความเข้มแข็งของ Ego ต่ำผิดปกติ สิ่งสำคัญขององค์ประกอบนี้คือความสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองและไม่สามารถแก้ปัญหาโดยสัมผัสความเป็นจริง (นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), 2546)

จากการศึกษาทฤษฎีบุคลิกภาพดังกล่าว จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการนำมาใช้อธิบายเชิงจิตวิทยา เพื่อทำความเข้าใจในพฤติกรรมของเยาวชน และใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.4.3 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

ครอบครัวเป็นหน่วยเล็กที่สุดของสังคม แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะสถาบันแรกและสถาบันหลักที่ผลิตทรัพยากรบุคคลให้กับประเทศชาติ ในการสร้างคนให้เป็นทรัพยากรอันมีค่าเพื่อเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต แต่ที่เยาวชนยังต้องประสบกับปัญหายุ่่นั้น เป็นสิ่งที่สะท้อนว่าคงไม่ใช่เรื่องง่ายนักที่พ่อแม่ผู้ปกครอง จะเลี้ยงดูบุตรให้มีสุขภาพจิต สุขภาพกายที่ดีได้ดังที่มันักการศึกษา นักจิตวิทยา และนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูไว้แตกต่างกัน ซึ่งสุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ (2534) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึงลักษณะวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้เลี้ยงใช้ในการเลี้ยงดู ดูแลอบรมสั่งสอนและการมีปฏิสัมพันธ์ รวมทั้งการปฏิบัติตัวของผู้เลี้ยงความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ตลอดจนสื่อกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เยาวชนมีปฏิสัมพันธ์ด้วยโดยมุ่งให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาเรียนรู้ระเบียบสังคม วัฒนธรรมและสร้างบุคลิกภาพกับความเป็นตัวของตัวเองซึ่งประสบการณ์เหล่านี้จะมีผลต่อพฤติกรรมของเยาวชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่

ที่สามารถควบคุมตนเองได้ มีความรับผิดชอบและมีระเบียบวินัยในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุนารี เตชะโชควิวัฒน์. (2527) ดวงเดือน พันธมนาวิน (2528) ณัฐวัตร ลุนหงส์ (2544) และ สุทธิลักษณ์ นาคสุสุข (2544) ที่ระบุไว้ในงานที่ได้ศึกษามา

รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู

จากการศึกษาและประมวลความรู้จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การอบรมเลี้ยงดูของดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจั่น (2524) สถิต วงศ์สวรรค์ (2529) นิยม บุญมี (2534) Faw and Belkin อ้างอิงใน ดุษฎี โยเหลา (2536) พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539) และ วินัส ศรีศักดิ์ (2545) ผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ความเอาใจใส่และความเข้าใจ ในการเลี้ยงดูอบรม ต้องใช้เหตุผล ผู้ปกครองจะอธิบายเหตุผล ควบคู่ไปกับการอบรมสั่งสอน การลงโทษจะไม่ใช่การลงโทษทางกาย เมื่อบุตรทำดีจะให้คำชมเชย การอบรมสั่งสอนจะให้บุตรเป็นตัวของตัวเอง และปฏิบัติตามแนวทางของสังคมบุตรมีโอกาสใช้ ความสามารถอย่างเต็มที่และรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว มีโอกาสหัดคิดริเริ่มและ ตัดสินใจ
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน เป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบที่ผู้ปกครอง ควบคุมออกคำสั่งให้เยาวชนปฏิบัติตาม ผู้ปกครองควบคุม โดยกำหนดกฎที่เข้มงวดโดยไม่คำนึงถึง ความต้องการของบุตร ทำให้บุตรรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร และขาดเหตุผล การลงโทษ มักใช้การลงโทษทางกายและไม่มีคำอธิบายใด ๆ ทั้งสิ้นทำให้เยาวชนขาดความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ ผู้ปกครอง ขาดความอบอุ่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีลักษณะพึ่งผู้อื่น
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบที่ผู้ปกครอง ไม่สนใจจะอบรมสั่งสอน ปล่อยให้เยาวชนทำตามอำเภอใจ ไม่มีใครคอยชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสมให้ขาดความใกล้ชิดกัน แม้ว่าจะอยู่บ้านเดียวกัน ไม่เคยเอาใจใส่ดูแล ไม่เห็นคุณค่าของ บุคคลในครอบครัว ไม่มีความมุ่งหวังในตัวบุคคล ไม่มีความกระตือรือร้น ไม่มีแรงกระตุ้นจาก ผู้ปกครอง เยาวชนจะมีลักษณะเป็นคนก้าวร้าว เจ้าคิดเจ้าแค้น ขอบปูดปด ลักเล็กขโมยน้อย หนีโรงเรียน

เนื่องจากครอบครัวเป็นแหล่งให้ความรัก ความเอาใจใส่ วิธีการอบรมเลี้ยงดูของ ครอบครัวจึงได้ถูกยกขึ้นมาเป็นประเด็น ได้ชี้ให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมในครอบครัวมีผลต่อ พัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ เยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวที่อบอุ่น

มีความรักความเอาใจใส่ อบรมสั่งสอนโดยใช้เหตุผล จะมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เป็นไปตามวัย ส่งผลต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่ดี นอกจากนี้ยังพบว่าหากมีการเลี้ยงดูแบบตามใจ ไม่มีเหตุผล หรือเข้มงวดเกินไปทำให้เยาวชนเกิดความอึดอัด ทุกข์ใจ รู้สึกเบื่อ อยากหนีออกจากบ้าน และขาดกำลังใจในการดำเนินชีวิต เป็นผลให้เยาวชนหันเข้าหาสิ่งยึดเหนี่ยวอื่น ๆ เช่น เพื่อน รวมทั้งยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของอังสนา เปตะนันท์ (2536) จิราพร อรุณพูลทรัพย์ (2541) ณัฐวัตร ลุนหงส์ (2544) นิรนาท แสนสา (2543) Barnes (1994) Patterson, Reid and Dishion (1992) Preto (1999) และ Snyder (1995)

กล่าวโดยสรุป การอบรมเลี้ยงดูเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ ที่มีอิทธิพลต่อตัวเยาวชนมาก เยาวชนจะเจริญเติบโตและมีพัฒนาการได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติของพ่อแม่ และครอบครัวเป็นสำคัญ ถ้าเยาวชนได้รับการเตรียมตัวจากครอบครัวดี ได้รับความรักเอาใจใส่ อย่างพอเพียงมีความรู้สึกอบอุ่นมั่นคงปลอดภัยได้รับการอบรมสั่งสอนให้รู้จักช่วยตนเอง ก็จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ในทางตรงกันข้าม หากไม่ได้รับสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว ก็จะทำให้ไม่มั่นคงทางอารมณ์ ประสบปัญหาบุคลิกภาพ และการปรับตัว ก่อให้เกิดการนำไปสู่การใช้ยาเสพติดได้ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว มาใช้อธิบาย เพื่อทำความเข้าใจในพฤติกรรมการติดสารระเหยของเยาวชนในจังหวัดอุดรธานี

3. ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน

3.1 ความหมายของคำว่าเยาวชน

จากการศึกษาแนวคิดและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของมูธรส สว่างบำรุง และคณะ (2548) นภาพร สังข์กระแสน์ (2546) สายฝน จันทะพรม (2546) อธิพงษ์ คำพุด (2545) รจนา เพ็ชรดี (2545) อรุณี สุบัญญัติ (2545) และ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545) ได้ให้ความหมายของเยาวชนไว้คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เยาวชนหมายถึง สภาวะของบุคคลที่อยู่ในช่วงของความเจริญเติบโตจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งในช่วงวัยนี้เรียกว่าวัยรุ่น หากมีการปรับตัวที่ดี เตรียมพร้อมที่จะรับสภาพของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ได้ดีแล้วก็จะสามารถผ่านพ้นช่วงวัยรุ่นเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี แต่หากช่วงวัยนี้อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งในที่นี้ คือ สภาพแวดล้อมทางสังคม และการเลือกคบเพื่อนไม่ดีที่ไม่เอื้ออำนวย

ต่อการปรับตัวปรับสภาวะอารมณ์ให้เหมาะสม เยาวชนอาจจะหาทางออกไปในทางที่ไม่ถูกต้อง เป็นผลร้ายกับตนเอง ครอบครัว และสังคมต่อไปได้

สำหรับการแบ่งเกณฑ์ช่วงอายุอาจมีความแตกต่างกันบ้าง โดยศรีเรือนแก้วกังวาล (2545) กล่าวว่า เยาวชนคือช่วงอายุ 12 ถึง ประมาณ 20-25 ปี ส่วนจันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ และคณะ (2541) กล่าวว่าเยาวชน คือช่วงอายุ 15-24 ปี นอกจากนี้ พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539) ให้ความหมายว่า เยาวชนจะเป็นวัยแรกเริ่มหรือวัยเตรียมเข้าสู่วัยรุ่นโดยในเพศหญิงจะเริ่มอายุประมาณ 11 ปี ส่วนเพศชาย จะเริ่มอายุประมาณ 13 ปี จนถึงอายุ 21 ปี ซึ่งคล้ายคลึงกับ พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2536) กล่าวไว้ว่า เยาวชนเป็นช่วงวัยแรกเริ่ม ถึงวัยย่างเข้าสู่ผู้ใหญ่ โดยเริ่มประมาณอายุ 10-21 ปี แต่สำหรับในเชิงกฎหมาย เยาวชน หมายถึง บุคคลอายุเกิน 14 ปี บริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ (วรวิทย์ ฤทธิพิศ, 2548)

กล่าวโดยสรุป ความหมายของเยาวชน คือ บุคคลที่มีอายุอยู่ระหว่าง 10 – 25 ปี เป็นวัยแห่งจุดเริ่มต้นของการมีวุฒิภาวะทางเพศ (Sex Maturity) หรืออาจเรียกว่า วัยแตกหนุ่มแตกสาว (Puberty) หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นวัยที่กำลังรอยต่อระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและเจริญเติบโตทั้งทางด้านพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และสังคม ซึ่งวัยนี้ต้องมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน เป็นเหตุให้ต้องประสบกับปัญหาในการปรับตัวที่แตกต่างกัน ถือได้ว่า เป็นระยะวิกฤติแห่งช่วงวัยของพัฒนาการช่วงชีวิต (Life Span Development) ช่วงหนึ่งของชีวิตมนุษย์ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเยาวชนที่มีอายุ ตั้งแต่ 10 ปี ถึง 24 ปีบริบูรณ์ โดยเป็นเยาวชนทั้งเพศชาย และเพศหญิง ทั้งที่อยู่ในระบบและนอกระบบการศึกษาของจังหวัดอุดรธานี เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่มีปัญหาการติดสารระเหย ซึ่งจากสถิติผู้ที่ใช้สารระเหยในจังหวัดอุดรธานี พบว่า เป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 10 – 24 ปี มากที่สุด ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในกลุ่มอายุนี้นี้

3.2 ความสำคัญของเยาวชน

เยาวชนเป็นวัยที่สำคัญระยะหนึ่งของชีวิตเพราะจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ หากเยาวชนติดยาเสพติด จะก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมหาศาลทั้งต่อบุคคลและสังคมของประเทศ โดยผลร้ายโดยตรงที่มีต่อเยาวชน คือ ปัญหาสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ (กิติ ฉายศิริกุล และวนิดา พุ่มไพศาลชัย, 2542) ทำให้เกิดภาวะแก่ครอครว ส่งผลให้ครอครว มีปัญหา ก่อให้เกิดปัญหาสังคมและปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการว่างงาน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการสูญเสียทรัพยากรอย่างมหาศาลและอาจเกิดการสูญเสียชีวิตได้ ตรงตามคำกล่าวของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม

ยาเสพติด (2548) และจุลจรัส ลัมถาวร (2541) นอกจากนี้ เกิดการสูญเปล่าทางการศึกษา (นิภารัตน์ จำสมบุญ, 2540) นำมาซึ่งการสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ (วรพัฒน์ บุญมา, 2545) รวมถึงผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศในที่สุด (ปาริชาติ สังขรักษ์, 2544)

กล่าวโดยสรุป เยาวชนเป็นวัยที่สังคมต้องให้ความสำคัญ และสนใจมากกว่าวัยอื่น ๆ และต้องคอยพยายามช่วยเหลือให้ผ่านช่วงวัยนี้อย่างราบรื่น เพื่อจะเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

4. สถานการณ์การแพร่ระบาดของสารเสพติดในจังหวัดอุดรดิตถ์

จังหวัดอุดรดิตถ์เป็นจังหวัดหนึ่ง ที่ได้ประสบปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง การแพร่ระบาดของสารเสพติดในเขตพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ พบว่าพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งครอบคลุม 3 เขตพื้นที่ มีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แต่เมื่ออัตราการแพร่ระบาดของสารเสพติดกลับน้อยที่สุดของกลุ่มปัญหาการลักลอบนำสารเสพติดเข้ามาในราชอาณาจักรตามแนวชายแดน ไม่มีแหล่งผลิตในพื้นที่ สภาพปัญหาของพื้นที่แบ่งออกเป็น 3 เขตดังนี้ (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ, 2548)

เขตพื้นที่ 1 พื้นที่อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ เป็นอำเภอที่มีทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 11 ตัดผ่านเชื่อมระหว่างอุดรดิตถ์ - เด่นชัย, อุดรดิตถ์ - พิชณุโลก เป็นเส้นทางสายสำคัญ ที่กลุ่มผู้กระทำผิดใช้ในการลำเลียงสารเสพติดจากภาคเหนือตอนบนไปสู่ภาคกลาง หรือภาคอื่น ๆ มีเส้นทางคมนาคมสายสำคัญเชื่อมระหว่างอำเภอกับอำเภอผ่านในพื้นที่ที่มีอัตราความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่มากกว่าอำเภออื่น ๆ และมีประชากรแฝงที่มาจากภูมิลำเนาถิ่นอื่นเข้ามาพักอาศัยอยู่ในพื้นที่เพื่อประกอบกิจการงานในพื้นที่ หรือเพื่อศึกษาตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ประกอบเป็นพื้นที่ที่มีสถานประกอบการ สถานบริการ สถานบันเทิงตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นปัจจัยเอื้อให้สารเสพติดแพร่ระบาดในพื้นที่สูงกว่าในพื้นที่อื่น ๆ ประเภทของสารเสพติดที่แพร่ระบาดแยกประเภทดังนี้ ยาบ้า สารระเหย และกัญชา

เขตพื้นที่ 2 พื้นที่อำเภอลับแล อำเภอตรอน พิชัย และทองแสนขัน มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดสุโขทัย พิชณุโลก โดยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 102 1104 และ 1204 เชื่อมติดต่อ ซึ่งเป็นเส้นทางสายสำคัญที่กลุ่มผู้ค้าสารเสพติดใช้เป็นทางลำเลียงเส้นทางหนึ่ง มีอัตราการแพร่ระบาดของสารเสพติดในพื้นที่สูงรองลงมา แยกประเภทของสารเสพติดดังนี้ ยาบ้า กัญชา และ สารระเหย

เขตพื้นที่ 3 พื้นที่อำเภอท่าปลา น้ำปาด ฟากท่า และบ้านโคก มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นระยะทางประมาณ 123 กิโลเมตร ประชาชนสามารถเดินทางไปมาหาสู่กันได้ มีช่องทางติดต่อประมาณ 10 ช่องทาง อัตราการแพร่ระบาดของสารเสพติดในพื้นที่น้อยที่แยกประเภทสารเสพติดที่แพร่ระบาด ได้แก่ สารระเหย ยาบ้า กัญชา และฝิ่น

สถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลจะมีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับสารเสพติดแตกต่างกัน พอจำแนกได้ตามอายุดังนี้ กลุ่มประชากรที่มีอายุ 14 ปีลงมา มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับสารเสพติด ประเภทยาบ้า และสารระเหย ส่วนใหญ่จะเป็นผู้เสพ กลุ่มประชากรที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับสารเสพติด ประเภท สารระเหยและยาบ้า โดยยาบ้าในส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ค้ารายย่อย และผู้เสบบางส่วนได้นำตัวเข้ารับการบำบัดแต่หวนกลับไปเกี่ยวข้องกับอีกเป็นครั้งที่สอง กลุ่มประชากรที่มีอายุระหว่าง 25-29 ปี มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับสารเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าส่วนใหญ่ในลักษณะผู้ค้ารายย่อย กลุ่มประชากรที่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับสารเสพติดประเภทยาบ้า ส่วนใหญ่ในลักษณะผู้ค้ารายใหญ่/รายย่อย กลุ่มประชากรที่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับสารเสพติดประเภทยาบ้า กัญชา ส่วนใหญ่เป็นผู้เสพ กลุ่มประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับสารเสพติดประเภทยาบ้า กัญชา และฝิ่น ส่วนใหญ่เป็นผู้เสพ (สำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดอุดรดิตถ์, 2548)

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์การแพร่ระบาดของสารเสพติดในจังหวัดอุดรดิตถ์ ยังแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่องถึงแม้จะไม่รุนแรง เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนนโยบายประกาศสงครามกับยาเสพติดของรัฐบาลมาดำเนินการ แต่เป็นที่น่าสนใจว่า ภายหลังจากดำเนินการตามนโยบายประกาศสงครามกับยาเสพติด สารระเหยได้แพร่ระบาดเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 10-24 ปี ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไปโดยเร่งด่วน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 เพศ

จากงานศึกษาที่ผ่านมาของมธุรส สว่างบำรุง และคณะ (2548) กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2543) จิตาภา พวงเพชร (2541) นิตยา กัทลิตระพันธ์ (2541) และสามารถ สิทธิสาร (2538) ล้วนพบว่า เพศชายมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสพยาเสพติดมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจาก ลักษณะทางเพศ ความกล้าเสี่ยง อิทธิพลของความ

ก้าวร้าว หรือพลังกลุ่มสมาชิก และโอกาสในการเที่ยวเตร่ภายนอกบ้าน ในทางตรงข้าม เพศหญิง อาจจะมีข้อจำกัดด้วยปัจจัยหลายประการเมื่อเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของเพศชาย

ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรเพศ ว่ามีความสัมพันธ์กับการติดสารระเหย หรือไม่ อย่างไร

5.2 อายุ

จากงานศึกษาที่ผ่านมาของมธุรส สว่างบำรุง และคณะ (2548) นันทา ชัยพิชิตพันธ์ (2541) วาสนา พัฒนกำจร (2541) สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (2541) นิภารัตน์ จำสมบุญ (2540) และ ธวัชชัย ไทยเขียว (2526) ล้วนพบว่า ช่วงอายุมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดและช่วงอายุที่แตกต่างกันมีอัตราการเสพยาเสพติดที่แตกต่างกัน

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรอายุ ว่ามีความสัมพันธ์กับการติดสารระเหย หรือไม่ อย่างไร

5.3 บุคลิกภาพ

จากงานศึกษาที่ผ่านมา พบว่า บุคลิกภาพของวัยรุ่น เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการมีแนวโน้มเสพยาเสพติด ดังที่ มานพ วรรณวงศ์ (2541) ได้ศึกษาพบว่า วัยรุ่นที่มีปัญหามักจะมีบุคลิกภาพอ่อนแอ จิตใจอ่อนไหว ขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง และงานศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ (2536) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดในกลุ่มนักเรียนไทย คือ บุคลิกภาพผิดปกติ เช่น เกร ไม่ชอบอยู่ในกรอบประเพณี ชอบเล่นการพนัน ชอบรังแกและแกล้งผู้อื่น ชอบหนีโรงเรียน โดยสภาพจิตดังกล่าวนี้อาจเป็นมาแต่กำเนิด หรือเกิดจากการเลี้ยงดูในระยะแรก หรือมีบุคลิกภาพอ่อนแอ ผู้ที่อ่อนแอไม่เป็นตัวของตัวเอง ชอบอิงและพึ่งพาผู้อื่น อาจตกเป็นเหยื่อเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่สารเสพติดหาได้ง่าย และมีเพื่อน หรือผู้เกี่ยวข้องชักจูง หรือหลอกลวงไปใช้สารเสพติด โดยตัวเองไม่มีกำลังพอที่จะหักห้ามไม่ให้กระทำได้ หากค่านิยมผิดไปจากปกติด้วยแล้ว ยังมีโอกาสเกิดปัญหาสารเสพติดได้มาก และงานศึกษาของ นิमित รัศมี (2544) กล่าวว่า สาเหตุของการเสพลิงเสพติดของเยาวชนมาจากหลาย ๆ สาเหตุประกอบกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สาเหตุทางจิตใจ ซึ่งสาเหตุย่อย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่หนึ่ง บุคลิกภาพผิดปกติ ประเภทต้องพึ่งพาผู้อื่นตลอด (Dependent Personality Aberration) กับประเภทอันธพาล (Aggressive Psychopathic Personality) ด้านที่สอง การมีสุขภาพจิตเสื่อม และด้านสุดท้าย คือ การเป็นโรคจิต โรคประสาท นอกจากนี้ เขียนสิทธิ์ คูสุวรรณ (2544) กล่าวว่า สาเหตุทางจิตใจหรือบุคลิกภาพของบุคคลที่มีปัญหาชีวิต มีความไม่มั่นใจในตนเอง อยากลองอยากหาประสบการณ์ และต้องการ

ความตื่นเต้นในชีวิต เป็นสาเหตุของการติดยาเสพติดได้ หรืองานวิจัยของดุซงกี โยเหลา และคณะ (2540) ที่ศึกษาปัจจัยบ่งชี้สาเหตุการใช้และติดสารระเหยของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดยโสธร พบว่าเด็กและเยาวชนที่ติดสารระเหย มีบุคลิกภาพชอบทำท่ายสูงกว่าเด็ก และเยาวชนที่ไม่ใช้สารระเหย และพบว่า ความภาคภูมิใจในตัวเองเป็นตัวแปรสำคัญที่จำแนกผู้ใช้สารระเหยออกจากผู้ไม่ใช้สารระเหย

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรบุคลิกภาพแบบอ่อนแอ ว่ามีความสัมพันธ์กับการติดสารระเหย หรือไม่ อย่างไร

5.4 ประสิทธิภาพการเสพติดเบื้องต้น

จากงานศึกษาที่ผ่านมาของบุญธรรม บุญหมื่น (2545) กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2543) นิตยา กัทธิตะพันธุ์ (2541) นงคราญ ณรงค์ศักดิ์ (2541) สุภากร บัวสาย (2541) กองพล สารามูร์ (2540) และวิศร่า เพียงสุข (2539) พบว่า ก่อนที่วัยรุ่นจะมีพฤติกรรมเสพยาเสพติดนั้น ส่วนใหญ่มีประสบการณ์จากการใช้สารเสพติดในเบื้องต้นมาก่อน อาทิ การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผสมอยู่ การสูบบุหรี่

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรประสิทธิภาพการเสพติดเบื้องต้นว่ามีความสัมพันธ์กับการติดสารระเหย หรือไม่ อย่างไร

5.5 สถานภาพสมรสของบิดา มารดา

จากงานศึกษาที่ผ่านมาของประณีต ปิยสิริ อ่างใน พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2540) อับดุลกอเดร์ บือแนสะเตง (2541) และ ธวัชชัย ไทยเขียว (2526) พบว่า เยาวชนที่ติดสารระเหยมีภูมิหลังทางด้านครอบครัวมาจากครอบครัวแตกแยก บิดามารดาแยกทางกันอยู่ บิดาหรือมารดาเสียชีวิต แต่อย่างไรก็ตามงานศึกษาของพิริยา วรรณะภูติ (2540) พบว่า เยาวชนที่ติดสารระเหย กับเยาวชนที่ไม่ติดสารระเหย ไม่มีความแตกต่างกันในด้านสถานภาพสมรสของครอบครัว กล่าวคือ มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องบิดามารดาอยู่ร่วมกัน และเยาวชนก็อาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดา

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรสถานภาพสมรสของบิดา มารดาว่ามีความสัมพันธ์กับการติดสารระเหย หรือไม่ อย่างไร

5.6 ระดับการศึกษาของบิดา มารดา/ผู้ปกครอง

จากงานศึกษาที่ผ่านมาของดุซงกี สุทธปรียาศรี (2540) นิภารัตน์ จำสมบุญณ์ (2540) และ กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2535) พบว่า การศึกษาเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ช่วยพัฒนาให้บุคคลมีความเจริญทั้งในด้านความรู้ ความคิด อีกทั้งยังช่วย

สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางสังคม ทำให้บุคคลมีโอกาสรับรู้เข้าใจในการเปลี่ยนแปลงวิทยาการใหม่ ๆ และสามารถปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้การศึกษายังมีความสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจในทางบวก เพราะบุคคลที่มีการศึกษาสูงจะเป็นผู้ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้มากกว่า มักเป็นผู้ที่สนใจตนเอง สนใจสถานการณ์รอบตัวรวมถึงความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้มาก และโดยเฉพาะความรู้เรื่องยาเสพติดซึ่งมีการรณรงค์ให้รู้ถึงอันตรายจากการเสพยาเสพติดและสามารถถ่ายทอดความรู้เหล่านี้ให้แก่บุตรหลานได้ โดยระดับการศึกษาของบิดามารดาสามารถมีส่วนช่วยให้บุตรหลานห่างไกลจากการมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดได้

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรระดับการศึกษาของบิดามารดา/ผู้ปกครองว่า มีความสัมพันธ์กับการติดสารระเหย หรือไม่ อย่างไร

5.7 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

จากงานศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ครอบครัวที่มีรายได้สูงจะดูแลบุตรให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ รวมไปถึงการส่งเสริมให้บุตรมีความรู้และพฤติกรรมในเรื่องต่าง ๆ ดีขึ้น (นิภารัตน์ จำสมบุญ 2540) และจากรายงานของกระทรวงศึกษาธิการ (2525) ระบุถึงสาเหตุที่ทำให้นักเรียน และเยาวชนหันไปใช้สารเสพติดนั้นโดยหนึ่งในหลาย ๆ สาเหตุนั้น พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ยากจนเกินไป เยาวชนเกิดความคับข้องใจหาทางออกไปทางที่ผิด หรือ ร่ำรวยเกินไปจะหาความสุขต่าง ๆ ประพฤติไม่เหมาะสมกับวัย หรือ บุคคลที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำและมีความรู้ต่ำ กลุ่มบุคคลเหล่านี้มักจะมีความคับข้องใจที่ตนเองฐานะยากจน รายได้ไม่พอใช้ มีความยากลำบากในการดำเนินชีวิต รู้สึกทุกข์ยากมาก จึงมักจะย้อมใจโดยหันไปเสพยา หรือ ใช้ยาแก้ปวดประสาธ เพื่อช่วยขจัดความคับข้องใจ โอกาสติดสารเสพติดจึงเกิดขึ้น (ณัชชลดา พิชิตบัญชาการ, 2530)

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวว่า มีความสัมพันธ์กับการติดสารระเหย หรือไม่ อย่างไร

5.8 ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

จากงานศึกษาที่ผ่านมาของสุทธิลักษณ์ นาคสุสุข (2544) นิรนาท แสนสา (2543) Barnes (1994) Brooks (2002) สุวรรณี ทองรัมย์กุล (2539) และ ถาวร สุขสำราญ (2541). พบว่า หากพ่อแม่ ผู้ปกครองเข้มงวดกับบุตรหลานของตนเองมากเกินไป ไม่ว่าจะทำอะไรต้องอยู่ในเกณฑ์หมดทุกอย่างไม่มีการยืดหยุ่น ไม่ว่าจะขออนุญาตไปทำอะไร หรืออยากได้สิ่งใดก็ได้รับการปฏิเสธจากพ่อแม่ผู้ปกครองทั้งสิ้น จะทำให้เด็กรู้สึกอึดอัด กัดดัน จนในที่สุดก็ไปหาทางออกให้กับ

ตนเองด้วยการทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับพ่อแม่ต้องการจะให้ เป็น หรือ จากการที่พ่อแม่ผู้ปกครอง เลี้ยงดูบุตรหลานด้วยการปล่อยปละละเลย ไม่สนใจว่าบุตรหลานจะทำอะไร คบเพื่อนดี หรือไม่ดี ใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมอะไร ไม่มีเวลาให้กับลูก ไม่เคยอบรมสั่งสอนในสิ่งที่ดีงาม เวลาที่เด็ก เกิดมีปัญหาขึ้นมาต้องการที่จะมาปรึกษา พ่อแม่ผู้ปกครองก็ไม่สนใจ ไม่มีเวลาว่างจะมารับฟัง ทำให้เด็กรู้สึก ว่า พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นที่พึ่งไม่ได้ จึงต้องออกไปหาที่พึ่งทางใจใหม่ ก่อให้เกิดการนำไปสู่ การใช้ยาเสพติดได้

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของ ครอบครัวว่า มีความสัมพันธ์กับการติดสารระเหย หรือไม่ อย่างไร

5.9 อิทธิพลของเพื่อน

จากงานศึกษาที่ผ่านมาของกองพล สาราษฎร์ (2540) ณัฐดนัย ทิมดี (2544) เกษม ตันติพลาวีระ (2540) และลาดทองใบ ภูอภิรมย์ (2530) พบว่า การคบเพื่อนมีความสัมพันธ์ต่อ พฤติกรรมการติดยาเสพติดสาเหตุมาจากอยากลอง เพื่อนชวน เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการ เลียนแบบเพื่อนได้ง่าย และกลัวว่าตนเองจะแปลกแยกจากกลุ่มเพื่อนจึงมีการทำอะไรตามเพื่อน

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนว่า มีความสัมพันธ์กับการติดสารระเหย หรือไม่ อย่างไร

5.10 การรับรู้โทษ พิษภัยเกี่ยวกับสารระเหย

จากงานศึกษาที่ผ่านมาของเยาวภา ผลกันทา (2540) นงคราญ ณรงค์ศักดิ์ (2541) นิภารัตน์ จำสมบุรณ์ (2540) และ วิศรา วราลักษณ์ (2538) พบว่า เยาวชนที่ได้รับข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดและสารระเหย ไม่ว่าจะจากสื่อประเภทใด มีความสัมพันธ์กับระดับความ เข้าใจเรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติด

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรการรับรู้โทษ พิษภัยเกี่ยวกับ สารระเหยว่า มีความสัมพันธ์กับการติดสารระเหย หรือไม่ อย่างไร

5.11 ความนิยมในการใช้สารระเหย

จากงานศึกษาที่ผ่านมาของมธุรส สว่างบำรุง และคณะ (2548) และวชิรา บุตรวิฑูฒิ (2544) พบว่า สังคมในปัจจุบันมีความนิยมแบบสังคมเมือง นิยมในเรื่องของเงินตรา วัตถุ สิ่งพุ่มเฟิยต่าง ๆ ทำให้เยาวชนต้องทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุสิ่งของและเงินตรา ในขณะที่วัยรุ่นก็มีการตอบรับต่อกระแสของสังคมได้เป็นอย่างดี และคล้อยตาม หรือ ถูกงูจูงใจได้ โดยง่าย ดังนั้น การเสพติดในมุมมองของวัยรุ่น จึงถูกมองว่า เป็นเรื่องที่ใกล้ เท โดดเด่น

19 พ.ย. 2550

ป
ค
ว
ร
๒๕๕๐
๐-๒

เป็นเรื่องฮิต หากกลุ่มวัยรุ่นมีความนิยมเช่นนี้แล้ว โอกาสเสี่ยงที่วัยรุ่นจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จึงมีความเป็นไปได้มาก เมื่อเทียบกับความนิยมทางสังคมกับบุคคลในวัยอื่น ๆ

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรความนิยมในการใช้สารระเหยว่ามีความสัมพันธ์กับการติดสารระเหย หรือไม่ อย่างไร

5.12 การเข้าถึงสารระเหย

จากงานศึกษาที่ผ่านมาของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2548) กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข (2548) และนิรุจน์ อุทธา และสุรัญทิพ นาสมพันธ์ (2547) พบว่า เยาวชนสามารถนำสารเสพติดมาใช้เสพ เช่น บุหรี่ สุรา สารระเหยได้จากแหล่งจำหน่ายตามร้านค้ามากที่สุด

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรการเข้าถึงสารระเหยว่ามีความสัมพันธ์กับการติดสารระเหย หรือไม่ อย่างไร

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษา ครั้งนี้ ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2550 ถึงวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 ซึ่งหน่วยของการวิเคราะห์ในการศึกษาครั้งนี้ (Unit of analysis) คือ เยาวชนอายุ 10 – 24 ปี ในจังหวัดอุดรธานี

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการติดสารระเหยของเยาวชนในจังหวัดอุดรธานี ศึกษาตัวแปรอิสระได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ บุคลิกภาพ ประสบการณ์การใช้สารเสพติดเบื้องต้น ปัจจัยครอบครัว เศรษฐกิจ คือ สถานภาพสมรสของบิดา มารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดา มารดา/ผู้ปกครอง ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน การรับรู้โทษ พิษภัยเกี่ยวกับสารระเหย ความนิยมในการใช้สารระเหยและการเข้าถึงสารระเหย โดยตัวแปรตามในงานศึกษาครั้งนี้คือ การติดสารระเหยและไม่ติดสารระเหยของเยาวชนและใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) ด้วยวิธีการ Enter ในการศึกษาหาปัจจัยที่มีผลต่อการติดสารระเหยของเยาวชนในจังหวัดอุดรธานี

ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยส่วนบุคคล
-เพศ
-อายุ
-บุคลิกภาพ
-ประสบการณ์การใช้สารเสพติดเบื้องต้น

ปัจจัยครอบครัว เศรษฐกิจ
-สถานภาพสมรสของบิดา มารดา
-ระดับการศึกษาของบิดา
-ระดับการศึกษาของมารดา
-ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
-ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคม
-อิทธิพลของเพื่อน
-การรับรู้โทษ พิษภัยเกี่ยวกับสารระเหย
-ความนิยมในการใช้สารระเหย
-การเข้าถึงสารระเหย

การติดสารระเหยของเยาวชน

- ติดสารระเหย
- ไม่ติดสารระเหย

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย